

Osnovne smernice gospodarskega razvoja v občini Ljubljana Moste-Polje za leto 1973

Pri opredeljevanju gospodarske politike in izhodišč za zbiranje in porabo sredstev za kriterije splošnih družbenih potreb v občini je potrebno izhajati iz ocen sedanjega gospodarskega stanja in predvidevanj ekonomske politike, ki sta jih za leto 1973 sprejeli zvezna in republiška skupščina.

Iz resolucije o družbeno-ekonomski politiki in razvoju SR Slovenije povzemamo, da kljub prizadevanjem še niso v celoti odpravljena nekatera negativna gibanja in je vprašanje deficitnega financiranja potreb še vedno navzoče. Inflacijska gibanja še niso obvladana in se stabilizacija še vedno uresničuje vse prepočasi.

Iz republiških izhodišč izhaja, da so temeljni cilji razvoja v letu 1973 naslednji:

- krepitev socialističnih samoupravnih odnosov in materialne osnove samoupravljanja;
- odločna usmeritev k politiki stabilizacije, k bistvenemu izboljšanju ponudbe na tržišču in k obvladovanju povpraševanja ter vsestranskemu varčevanju in učinkovitosti na vseh področjih;
- s krepitvijo akumulacijske sposobnosti bistveno izboljšati likvidnost organizacij združenega dela in uresničevati politiko investicij, predvideno s srednjeročnim načrtom;
- uresničevanje socialne politike;
- izpolniti razvoj izobraževanja ter ga prilagajati potrebam gospodarskega razvoja.

Za usklajevanje notranje potrošnje z materialnimi možnostmi pa je treba v delitvi družbenega proizvoda uveljaviti naslednja načela:

- celotna poraba mora biti manjša od ustvarjenega družbenega proizvoda;
- nominalni osebni dohodki morajo rasti počasneje od predvidenega nominalnega dohodka, realni osebni dohodki pa počasneje kot delovna storilnost;
- skupni nominalni porast sredstev za osebno, splošno in skupno porabo mora biti manjši od nominalne rasti družbenega proizvoda;
- prednost ima poravnava dospelih obveznosti, kritje morebitnih podražitev investicij in sanacija drugih vzrokov nestabilnosti.

Na podlagi sprejetih ukrepov morajo vsi družbeni dejavniki, še zlasti organizacije združenega dela v svojem poslovanju zagotoviti: stalno vzdrževanje, polne lastne likvidnosti; realno vrednotenje za-log in terjatev; realnejšo amortizacijo poslovnih sredstev; dopolnje-

vanje trajnih virov obratnih sredstev, najmanj v obsegu poprečnih letnih zalog vseh vrst; sanacijo izgub in drugih vzrokov nelikvidnosti ter zagotavljanje dejanskega kritja investicijskih obveznosti.

I

Osnovne smeri razvojne politike za leto 1973 so za republiko in občino podane z naslednjimi okvirnimi stopnjami rasti:

	Občina	republika
družbeni proizvod		
– realno	4–5	6,5
– nominalno	15	18
razpoložljivi dohodek	16	21
sklad OD – neto	10	14
amortizacija in poslovni sklad	28	36
zaposlenost	4	2
izvoz	14	13

Iz pregleda je razvidno, da so stopnje rasti občinskega gospodarstva nižje od predvidenih stopenj republike. Občinska predvidevanja temeljijo na programih delovnih organizacij; zato realno odražajo stanje, ki ga je moč pričakovati v pogojih stabiliziranja gospodarstva.

Nižja stopnja rasti gospodarstva v občini v primerjavi z republiko je pogojena predvsem z dejstvom, da je nosilec gospodarske dejavnosti v občini predelovalna industrija, kjer so se z raznimi ekonomskimi ukrepi znatno zaostriili pogoji gospodarjenja. Poleg tega pa v letu 1973 tudi na območju občine ni predvideno večje aktiviranje investicijskih naložb, kar bi lahko prispevalo k višji stopnji rasti družbenega proizvoda.

Iz razvojnih programov delovnih organizacij je mogoče povzeti naslednje splošne značilnosti in smeri gospodarskega razvoja v občini za leto 1973:

- družbeni bruto proizvod se bo predvidoma povečal za 18 % in bo dosežen v višini 2,6 milijarde dinarjev. Predvidena povečanja v okviru posameznih dejavnosti so zelo različna in se gibljejo med 5 % (promet, gostinstvo) in 30 % (obrt). Industrija, ki sama ustvarja 85 % družbenega bruto proizvoda občinskega gospodarstva, predvideva 19 % povečanje v odnosu na preteklo leto.

– Ocene kažejo, da bo stopnja rasti nominalnega družbenega proizvoda (DBP, zmanjšan za materialne stroške poslovanja) nižja od rasti družbenega bruto proizvoda, kar izhaja iz relativno večjega porasta materialnih stroškov poslovanja. Ob 19-odstotnem povečanju materialnih stroškov naj bi se nominalni družbeni proizvod povečal le za 15 % in bo dosežen v višini okoli 900 milijonov dinarjev.

Glede na to, da vključuje družbeni proizvod tudi amortizacijo, se bo le-ta v primerjavi s preteklim letom povečala le za 4 %. Nizka stopnja porasta amortizacije je utemeljena s tem, da je bila v letu 1972 opravljena revalorizacija osnovnih sredstev, zato podjetja v letu 1973 amortizacije ne nameravajo povečati.

Ob republiških predvidevanjih, da se bo splošna raven cen v letu 1973 povečala za okoli 11 % glede na poprečje preteklega leta, lahko ocenjujemo, da se bo realni družbeni proizvod povečal le za okoli 4–5 %.

– Razpoložljivi dohodek gospodarskih organizacij se bo predvidoma povečal za 16 %, kar je znatno pod republiškim predvidevanji (+ 21 %). V svojih programih so podjetja že upoštevala zniževanje dohodka, kar je posledica ukrepov za realnejše vrednotenje zalog in terjatev v poslovnem uspehu organizacij združenega dela. Po podatkih gospodarskih organizacij bo znašalo znižanje dohodka za področje gospodarstva v občini okoli 11 milijonov dinarjev.

– Družbenoekonomska produktivnost, merjena z razpoložljivim dohodkom na zaposlenega, naj bi se ob 16 odstotnem povečanju dohodka in 4 odstotnem povečanju zaposlenih povečala nominalno za okoli 11 %.

– Iz programov delovnih organizacij je mogoče sklepati, da bo delitev dohodka v večji meri usmerjena na zagotavljanje lastnih sredstev za razširjeno reprodukcijo. Tako naj bi se del dohodka, izločen v poslovne sklade, povečal kar za 55 %, del dohodka, izločen za osebne dohodke, pa le za 10 %. Tolikšno izločitev sredstev v poslovne sklade podjetij narekujejo ukrepi o kritju primanjkljaja trajnih obratnih sredstev do višine poprečne letne vrednosti zalog. Po podatkih gospodarskih organizacij v občini znaša ta primanjkljaj okoli 62 milijonov dinarjev.

– Sklad nominalnih osebnih dohodkov se bo predvidoma povečal za 10 %. Ob upoštevanju povečanja števila zaposlenih za 4 % naj bi se osebni dohodki na delavca povečali le za 5–6 %.

Na podlagi teh predvidevanj ni mogoče pričakovati porasta realnih osebnih dohodkov.

– Delovne organizacije s področja gospodarstva bodo v letu 1973 predvidoma razpolagale z okoli 330 milijoni sredstev za enostavno in razširjeno reprodukcijo, kar predstavlja 36 % ustvarjenega družbenega proizvoda ali 28 % več kot v preteklem letu (predvidevanja SRS okoli + 36 %). Ob upoštevanju odplačila anuitet in posojila za manj razvite republike bi prosta sredstva za enostavno in razširjeno reprodukcijo znašala okoli 240 milijonov dinarjev, kar predstavlja okoli 26 % ustvarjenega družbenega proizvoda. Pri tem pa je treba upoštevati, da bodo morala podjetja precejšen del teh sredstev (okoli 26 %) usmeriti v pokritje primanjkljaja trajnih obratnih sredstev, kar znaša okoli 62 milijonov dinarjev.

– Potrebna obratna sredstva bodo delovne organizacije v letu 1973 zagotavljala pretežno iz lastnih sredstev. Od približno 700 milijonov potrebnih obratnih sredstev bo delež lastnih virov znašal okoli 63 %, medtem ko je v preteklem letu znašal okoli 60 %.

– Število zaposlenih se bo predvidoma povečalo za 4 % ali za 550 delavcev in je nad republiškim predvidevanji. Tako bi bilo v gospodarstvu v letu 1973 zaposlenih okoli 11.000 delavcev. Pretežni del povečanja odpade na industrijsko dejavnost.

– Izvoz naj bi se po predvidevanjih povečal za 14 % in bi znašal 5,8 milijonov USA dolarja. Celoten izvoz ustvarja industrijska dejavnost.

– Po dosedanjih ocenah bo v gospodarstvu občine v letu 1973 investiranih okoli 200 milijonov dinarjev ali 46 % več kot v preteklem letu. Od skupnih investicij odpade na industrijo 71 %, na promet in gradbeništvo 25 % ter le 4 % na ostale dejavnosti.

Po tehnični strukturi odpade okoli 60 % skupnih investicij na opremo, 38 % na gradnje in 2 % na ostalo.

70 % skupnih investicij bo predvidoma financiranih iz lastnih sredstev. Vprašljivo pa je, če bodo ukrepi kreditne politike omogočili realizacijo predvidenih investicijskih naložb.

II

Značilnosti razvoja posameznih gospodarskih dejavnosti v občini so naslednje:

INDUSTRIJA predstavlja okoli 80 % gospodarskega potenciala v občini. Zato so tudi vse splošne smeri razvoja za leto 1973 značilne prav za to dejavnost.

Industrijska dejavnost vključuje 16 podjetij, ki bodo skupno ustvarila okoli 2,2 milijardi letne realizacije ter 566 milijonov dohodka. Po predvidevanjih bodo industrijska podjetja v letu 1973 razpolagala z 255 milijoni sredstev za enostavno in razširjeno reprodukcijo. Ob upoštevanju odplačila anuitet ter posojila za manj razvite republike bodo prosta sredstva za enostavno in razširjeno reprodukcijo znašala okoli 190 milijonov dinarjev ali 55 % več kot v preteklem letu. Glede na uveljavitev zakona o zagotavljanju trajnih obratnih sredstev v višini poprečne vrednosti zalog, bodo morala podjetja del razpoložljivih sredstev usmeriti v pokritje primanjkljaja trajnih obratnih sredstev, ki znaša za industrijska podjetja skupno okoli 60 milijonov dinarjev.

Največjo udeležbo v industrijski dejavnosti imajo podjetja Žito, Saturnus in Kolinska tovarna hranil – vsako s prek 300 milijoni letne realizacije – ter Papirnica Vevče z okoli 260 milijoni realizacije. Ta podjetja ustvarjajo okoli 70 % celotnega dohodka industrijske dejavnosti ter zaposlujejo 5600 delavcev (ali 67 % vseh zaposlenih v industriji). Ta podjetja razpolagajo tudi z okoli 60 % vseh sredstev za razširjeno reprodukcijo. Zato je za oceno industrijske dejavnosti kot celote pomembno predvsem, kakšne so programske usmeritve teh največjih industrijskih podjetij. Za leto 1973 predvidevajo ta podjetja povečanje obsega poslovanja, izražene s celotnim dohodkom od 18–24 %. Ostala podjetja predvidevajo povečanje celotnega dohodka v poprečju za okoli 11 %.

Od predvidenega povečanja števila zaposlenih za 5 % (ali 430 zaposlenih) v industriji odpade 80 % na povečanje zaposlenih v teh štirih podjetjih.

Iz programov industrijskih podjetij je razvidno, da bo stopnja rasti materialnih stroškov poslovanja za 2 % večja od rasti celotnega dohodka. Ob tem, da se amortizacija bistveno ne bo povečala, bo stopnja rasti doseženega dohodka nižja od celotnega dohodka (18 %) in bo znašala okoli 16 %.

Izvoz se bo predvidoma povečal za 14 % in bo znašal 5,8 milijona ameriških dolarjev. Kljub absolutnemu povečanju pa se delež izvoza v celotni vrednosti industrijske proizvodnje ne bo povečal in bo znašal še vedno le okoli 4 %, kar je glede na pogoje gospodarjenja znatno premalo. Industrija v občini je pretežno predelovalnega značaja ter ima skoraj 40 % reprodukcijskega materiala, vezanega na uvoz. Na Papirnico Vevče odpade približno 50 % celotnega izvoza, uspešno pa se vključujeta v mednarodno menjavo tudi Kolinska tovarna hranil s 25 % ter Saturnus z 18 % celotnega izvoza. Znatno povečanje izvoza pričakujeta Indos (indeks 746) in Žima (indeks 364).

Industrijska podjetja predvidevajo v letu 1973 razmeroma velike investicijske naložbe. Skupna vrednost investicij v osnovna sredstva naj bi znašala 147 milijonov dinarjev; od tega 64 % v opremo, 33 % v gradnje ter 3 % v ostalo. V primerjavi s preteklim letom se bodo investicijske naložbe povečale nominalno za 46 %. Od predvidenih investicij bo 60 % financiranih iz lastnih sredstev.

Glavni nosilci investicij so: Žito s 27 milijoni za gradnjo tovarne bonbonov Šumi ter modernizacijo obstoječih obratov; Papirnica Vevče z 22 milijoni za gradnjo obrata za proizvodnjo tapet ter za gradnjo industrijske toplarne; Kolinska tovarna s 15 milijoni za gradnjo skladišča in rekonstrukcijo obrata v Slovenj Gradcu in Mineral s 7 milijoni za rekonstrukcijo obrata.

Ostala investicijska sredstva so predvidena predvsem za modernizacijo obstoječih objektov.

PROMET IN GRADBENIŠTVO vključujeta le 3 gospodarske organizacije, ki predstavljajo okoli 10 % gospodarskega potenciala v občini. Razvojni programi teh podjetij kažejo nižjo stopnjo rasti od celotnega gospodarstva v občini. Družbeni proizvod bi se v tej dejavnosti povečal le za 5 %, kar izhaja predvsem iz znižanja pospešene amortizacije pri Javnih skladiščih. Kljub znižanju pa predstavlja pospešena amortizacija pri tem podjetju še vedno skoraj polovico celotne amortizacije. Dohodek bi se povečal za 14 %, število zaposlenih pa za 2 %. Ob tem, da bi se del dohodka za osebne dohodke povečal le za 2 %, bi se sredstva za sklade povečala kar za 74 %. Investicije v višini 50 milijonov dinarjev predvidevata le SAP v višini 28 milijonov za obnovo voznega parka in gradnjo avtobusnih postajališč ter Javna skladišča – 22 milijonov dinarjev – za gradnjo skladišča ter dozidavo upravne stavbe.

OBRT – Družbena obrt vključuje 10 podjetij pretežno proizvodnega značaja ter predstavlja le okoli 4 % gospodarskega potenciala v občini. Predvidena stopnja rasti družbenega proizvoda za leto 1973 znaša 34 % in je mnogo višja od poprečne stopnje rasti gospodarstva v občini (15 %). Sredstva za osebne dohodke naj bi se povečala za 11 %, del dohodka za sklade pa kar za 75 %. Pri tem bi se število zaposlenih povečalo za 7 %.

Na visoko stopnjo rasti v družbeni obrti vpliva predvsem aktiviranje investicijske naložbe v podjetju Protektor, ki je v letu 1972 moderniziralo celoten obrat ter vanj investiralo prek 6 milijonov dinarjev, delno iz lastnih sredstev, delno pa iz sredstev skupnih rezerv in bnačnih sredstev. Ekonomska upravičenost te investicije se odraža že v programu za leto 1973, saj se bo po predvidevanjih celotni dohodek in dohodek povečal za več kot dvakratno vrednost, del dohodka, izločen v sklade podjetja, pa za štirikratno vrednost. Ob tem se bo število zaposlenih povečalo le za 11 %.

Predvidevanja ostalih podjetij družbene obrti so v okviru splošnih predvidevanj v občini.

V letu 1973 bo celotna družbena obrt razpolagala z okoli 11 milijoni prostih sredstev za enostavno in razširjeno reprodukcijo, vendar pa bo odpadel pretežni del teh sredstev na podjetji Protektor (65 %) ter Olmo (24 %), tako da bodo vsa ostala obrtna podjetja razpolagala le z 11 % ali z 1 milijonom prostih sredstev za enostavno in razširjeno reprodukcijo.

V nadaljnjem razvoju obrti bo še naprej dana prioriteta storitvenim dejavnostim, ki so na območju občine močno deficitarne. Možnosti so dane v bodočem poslovnem centru v Mostah, predvsem z organizacijo servisnih služb prodajnih organizacij.

Razvoj zasebne storitvene obrti zavira zgolj pomanjkanje poslovnih lokalov, ker je interes po odpiranju takih obrtnih delavnic sorazmerno velik. Zato naj bi stanovanjsko podjetje FOND pomagalo pri reševanju te problematike z zagotavljanjem najemnih prostorov za to vrsto obrti.

Poslovne površine proizvodne obrtne dejavnosti, predvsem zasebne, se bodo povečale z zazidavo prostih površin v obrtni coni na Studencu. Tu je podjetje SOSESKA dejansko že razprodalo proste površine in je v izdelavi dokumentacija, potrebna za pričetek posameznih gradenj. Potrebe, pa tudi možnosti za uslužnostno obrt, se kažejo tudi v bodočem Štepanjskem naselju.

TRGOVINA – Dosedanje ugotovitve o pomanjkanju specializiranih trgovin v preteklih letih veljajo tudi za leto 1972. V letu 1973 pa je mogoče pričakovati vidne premike z dograditvijo poslovnega centra v Mostah. V petih lokalih so gradbena dela že v zaključni fazi, tako da bo med letom odprtih nekaj specializiranih trgovin (manufaktura, galanterija, kemična). Osnovna preskrba občanov je bolje zagotovljena, saj je na območju občine 56 prehrambenih trgovin, od tega 9 samopostrežnih. Zaradi stalnega dotoka novih prebivalcev pa postajajo tudi te kapacitete premajhne. Kljub naporom za razširitev trgovske mreže so možnosti novih investicij minimalne; predvidene so le manjše adaptacije obstoječih trgovin z živilskimi artikli. Dokaz za težave v razvoju trgovske mreže je še

vedno odprto vprašanje investicij trgovskega podjetja MERCATOR v novo samopostrežno trgovino v Zadobrovi in klasično trgovino z mešanim blagom v Senožetih, čeprav so te investicije programirane že nekaj let.

Posebno skrb bo potrebno posvetiti preskrbi potrošnikov v novem Štepanjskem naselju. Tu je za trgovsko dejavnost rezerviranih okoli 5000 kv. m površin, na katerih naj bi bila tudi veleblagovnica, samopostrežna trgovina in še nekatere trgovine s tehničnimi materiali.

GOSTINSTVO – Na območju občine imata sedež le dve gostinski podjetji z 8 obrati, ki sta v zadnjem letu uspešno poslovali in težita k nadaljnji razširitvi svojih kapacitet. To težnjo bo treba podpreti tako pri gostinskem podjetju Moste kot pri gostinskem podjetju Figovec.

Na področju gostinstva bo v letu 1973 med drugim potrebno skrbeti za ureditev gostinsko-rekreacijskega centra na Kodeljevem – predvsem gradu. Grad Kodeljevo je dosedanji lastnik že izpraznil. Po programu naj bi ta objekt adaptirali v gostinsko-turistični objekt, s katerim bi pridobili tudi prve prenočitvene kapacitete.

Zasebno gostinstvo, ki vključuje 32 gostišč, je s pomočjo sklada za pospeševanje gostinstva in obrti že doseglo napredek. V letu 1972 so bili obnovljeni zopet trije zasebni gostinski lokali, v gradnji pa je en nov gostinski objekt, kar je v skladu s programom razvoja te dejavnosti.

V zadnjem času se pojavljajo tudi interesi za nove gostinske lokale v vzhodnem predelu občine, ki je turistično vedno zanimivejši (Trebeljevo, Na Pečarju). Ker so te iniciative v skladu s sprejetimi smernicami občinske skupščine, bi kazalo te pobude podpreti, saj bi njihova realizacija prispevala k razvoju gostinsko-turistične dejavnosti v tem hribovitem predelu občine.

KMETIJSTVO – Tudi v letu 1973 se bo nadaljeval proces presmerjanja zasebne kmetijske proizvodnje, ki naj bi zagotovil hitrejši in skladnejši razvoj te panoge. Zato bo še nadalje dan podarek organiziranju usmerjenih kmetij in povečanju blagovne proizvodnje za tržišče. V skladu s tem je predvideno, da se bo odkup mleka od zasebnih proizvajalcev povečal od sedanjih 620.000 litrov na 800.000 litrov letno.

Pospeševalna služba si bo prizadevala za intenzifikacijo rastlinske proizvodnje, ki naj zagotovi dovolj osnovne krme primerne kvalitete s povečano porabo mineralnih gnojil. V teku je širša akcija za gradnjo silosov in sušilnih naprav ter večji sestav silažne koruze, predvsem v ravninskih predelih občine. Tako bi tudi z ustreznimi tehnološkimi postopki omogočili večjo kmetijsko proizvodnjo.

V pridelovanju jagod bo še nadalje potekala akcija uvajanja sodobnejše tehnologije in večje organiziranosti proizvodnje in proizvajalcev v okviru društva pridelovalcev jagod. Skupno z društvom bo tudi letos organizirana razstava jagod.

Sklad za pospeševanje kmetijske proizvodnje bo še nadalje skrbel za izobraževanje zasebnih kmetov, kmečkih žena in deklet s predavanji, seminarji in strokovnimi ekskurzijami.

Organizator kmetijske proizvodnje na območju občine je novo organizirana TOZD – kooperacija Ljubljanskih mlekarn. V tej TOZD že uspešno deluje hranilno-kreditna služba, ki zbira in zagotavlja sredstva za kreditiranje kmetov. Za leto 1973 je že vloženi za 1.200.000 dinarjev zahtevkov za posojila, ki bi jih uporabili za modernizacijo zasebne kmetijske proizvodnje na območju občine.

V letošnjem letu uvajamo kontrolo molznosti (A-kontrola) zaradi izboljšanja in povečanja goveje črede. Predvidena je tudi razširitev kooperacijske proizvodnje na področju živinoreje.

Komisija za kmetijstvo bo tudi v letošnjem letu sodelovala s krajevnimi skupnostmi oziroma z njihovimi komisijami za kmetijstvo ter jih usposabljala za samostojnejše delovanje. V sodelovanju z drugimi ustreznimi službami si bo prizadevala za izboljšanje življenjskih razmer v hribovitem območju občine.